

Resum* del document

PROPUESTAS PARA LA REFORMA Y MEJORA

DE LA CALIDAD Y EFICIENCIA DEL SISTEMA UNIVERSITARIO ESPAÑOL

elaborat per la *Comisión de expertos para la reforma del sistema universitario español*

Sumari

- Introducció
- Capítol 1: Selecció del PDI
- Capítol 2: Avaluació de la qualitat de las universitats: excel·lència i competitivitat
- Capítol 3: Govern de les universitats
- Capítol 4: Finançament
- Capítol 5: Estudis i titulacions universitàries

El document complet és accessible a:

<http://www.mecd.gob.es/dms/mecd/ministerio-mecd/servicios-al-ciudadano/participacion-publica/sistemauniversitario/propuestas-reforma.pdf>

i els vots particulars a:

<http://www.mecd.gob.es/dms/mecd/ministerio-mecd/servicios-al-ciudadano/participacion-publica/sistemauniversitario/adenda-propuestas-reforma.pdf>

* El propòsit d'aquest Resum és sintetitzar l'extens informe elaborat per la Comissió designada pel ministre Wert i no pas valorar-ne el conjunt ni cada un dels capítols en què es divideix. Els breus comentaris que acompanyen alguns aspectes del resum tenen la finalitat de clarificar-los o de fer-ne ressaltar algun aspecte o mancança que ens ha semblat òbvia. Ha estat elaborat pel col·lectiu SAVA (compost per Albert Corominas, Sergi Fillet, Antoni Ras i Vera Sacristán).

Introducció

De què parla el document

Preàmbulo y perspectiva del sistema universitario español (12 pàgs.)

I. Selección del personal docente e investigador (PDI) de las universidades públicas (14 pàgs.)

II. Evaluación de la calidad de las universidades: excelencia y competitividad (6 pàgs.)

III. Sobre el gobierno de las universidades (7 pàgs.)

IV. Financiación de las universidades (12 pàgs.)

V. Estudios y títulos universitarios (17 pàgs.)

Anexo I: Acreditaciones públicas vs. acreditaciones de la ANECA: una comparación (2 pàgs.)

Anexo II: Sobre otras evaluaciones de la calidad de las universidades (3 pàgs.)

Consideracions generals sobre el document

- El document és el resultat d'una iniciativa del ministre Wert que respon a la coneguda fórmula "comissió d'experts", la qual consisteix a designar un conjunt de persones, entre les moltes possibles, i invertir-les amb la condició d'expertes, cosa que confereix o pretén conferir autoritat a les seves opinions. En aquest cas, es tracta de persones vinculades a la universitat (una d'elles com a president d'un consell social) i és obvi que en tenen un cert coneixement, però també ho és que alguns passatges de l'Informe posen de manifest la manca d'informació sobre alguns aspectes de la realitat que tracten de reformar. D'una altra banda, l'informe no fa referència a estudis que n'abonin els diagnòstics (somers i no justificats, quan n'hi ha) ni les propostes, més enllà de dades genèriques prou conegudes, per la qual cosa dona la impressió que és bàsicament un recull de les opinions majoritàries dels membres de la Comissió, configurades com a resultat de les seves trajectòries universitàries i d'acord amb el marc ideològic que assumeixen.
- La Comissió estava formada per onze membres, però dos es varen retirar tot al·legant raons personals i dos més (els dos únics membres de l'àmbit del dret: Óscar Alzaga Villamil, catedràtic emèrit de dret constitucional de la UNED i Mariola Urrea Cortés, professora titular de dret internacional públic i relacions internacionals de la U. de la Rioja) han formulat un vot particular en què discrepen de la resta de la Comissió en els dos capítols clau de l'Informe, és a saber, els relatius al PDI i al govern de les universitats. En conseqüència, només set dels onze membres que formaven la Comissió subscriuen la totalitat de l'Informe.
- Des d'un punt de vista formal, l'Informe no té el to agressiu, si no directament insultant, que caracteritza molts altres documents d'aquesta naturalesa, no recorre al pseudoargument d'invocar tendències tendenciosament detectades ni al de pretendre que el que es proposa és obvi perquè a tot el món considerat respectable es fa d'aquella manera.

- Moltes de les afirmacions que s'hi fan són compartides per una part important de la comunitat universitària o, si més no, entre part del PDI (valguin com exemples la desesperació per la burocràcia de l'EEES, la valoració negativa **“de los excesos supuestamente amparados por las reformas del Plan Bolonia”**, el descrèdit del **“cursillismo”** com a mesura de la qualitat docent del professorat, o la crítica de les mesures d'avaluació quantitatives, tant en docència com en recerca). Això pot generar algun corrent de simpatia en relació amb alguns aspectes de l'Informe i suscitar el suport d'una part de la comunitat universitària a alguna de les propostes que conté, però, en qualsevol cas, no es tracta de les més importants ni de les més definides.
- Ara bé, el text, tot això no obstant, conté un seguit de “recomanacions” que no parteixen de diagnòstics explícits o justificats i que sovint no estan argumentades o recolzen sobre fal·làcies o comentaris que no sempre s'ajusten a la realitat i que de vegades no tenen una connexió lògica amb la proposta. De fet, és un text desequilibrat pel que fa a les argumentacions: quan una proposta és popular o fàcil d'argumentar, aleshores el text conté els arguments que la sustenten; quan, en canvi, una proposta és arbitrària o discutible, aleshores tot simplement els autors la fan sense argumentar-la, o fins i tot sense detenir-s'hi gaire, amb què pot semblar “natural” o passar desapercibuda. Una línia subjacent a la proposta del document és que les universitats s'apunten de forma voluntària, i no immediatament forçosa, a les iniciatives que el document proposa. Si això prosperés, la batalla sobre el govern de les universitats acabaria tenint dues fases: una de global (en la qual el factor de voluntarietat faria més difícil l'oposició a la proposta ministerial) i una de particular a cada universitat (amb la dispersió que això comportaria).
- Això sí, l'Informe no considera que pugui haver-hi alternatives a les seves recomanacions ni, de fet, que puguin ser objecte de debat o d'esmena: **“Esta Comisión confía en que las posibles reformas que se proponen en el presente informe puedan alcanzar un amplio apoyo político y social, de forma que las universidades puedan contar con un marco estable para planificar y desarrollar su actividad a largo plazo. También sería deseable que la comunidad universitaria, como primera interesada en tener un mejor sistema de universidades, concediera un respaldo mayoritario a las reformas que aquí se recomiendan.”**
- Un dels defectes més bàsics del document és que, quant al govern, atribueix tots els problemes i totes les solucions a les universitats mateixes. En altres paraules, la qüestió del govern del sistema universitari no s'analitza a tots els nivells (què hauria de canviar en la seva manera de fer el ministeri, què haurien de canviar les CAA, què les universitats), i tot es concentra en què ha de canviar del govern de les universitats.
- Finalment, tres qüestions que apareixen reiteradament al document:
 - La importància atorgada a la recerca en l'avaluació del PDI i de les universitats.
 - La consideració del sexenni com a element bàsic de l'avaluació del PDI, no sols pel que fa a la seva activitat de recerca, sinó també per a la possibilitat que sigui membre de tribunals i per a l'accés a càrrecs acadèmics.
 - La crítica a l'ANECA i la recomanació de reduir-ne les competències i la no consideració de les agències autonòmiques, com ara l'AQU.

Consideracions generals sobre l'anomenada “addenda” al document

Es tracta de dos vots particulars, relatius als punts I (PDI) i III (govern).

- És destacable el fet que els dos membres de la Comissió especialistes en dret coincideixin a signar aquests dos vots particulars. Més encara, si ets té en compte que els dos signants tenen orientacions polítiques ben diferents: Alzaga va ser un destacat diputat de UCD-AP-PDP i Urrea és presidenta d'un *think-tank* de l'àmbit del Partido Socialista de Navarra.
- La línia conductora del vot particular es basa en els criteris següents:
 1. És un error metodològic oblidar el context de cada país i fer propostes d'imitació de models d'universitats d'èxit d'altres països que tenen contextos i històries molt diferents.
 2. En particular, el context legal (constitucional i de dret públic) espanyol és hereu del constitucionalisme europeu i no està en relació amb el dret constitucional britànic o nord-americà.
- En conseqüència, i pel que fa als punts I i III, diuen que ***“albergan dudas”***:
 1. ***“sobre su adecuación a los límites jurídicos que impone nuestro ordenamiento constitucional”,***
 2. ***“acerca del realismo y la factibilidad de sus enunciados y la presunta excelencia a la que conducirían las diversas soluciones que se proponen”.***

1. Selecció del PDI

Diagnòstic

Aquest apartat s'inicia amb una anàlisi somera de la situació del PDI de les universitats, poc justificada, que s'utilitza per argumentar les propostes, centre del capítol. Entre les afirmacions realitzades, cal destacar, que, sempre segons els autors:

- L'actual sistema de selecció, basat en una doble ronda acreditació-concurs no presenta les garanties degudes de qualitat acadèmica.
- Hi ha una bossa d'acreditats (més de 5000) sense plaça.
- Les acreditacions impliquen una burocràcia elevada.
- La falsa idea que tot ajudant ha d'arribar a titular ha provocat la seva pràctica desaparició.

Propostes

- **Personal no permanent**
 1. Incrementar el nombre d'ajudants i impossibilitar la concatenació de contractes temporals (ajudant-lector).
 2. Retornar al sentit original dels associats i reduir-ne el nombre.
 3. Objectivar la selecció d'emèrits i fer que els professors amb 6 sexennis tinguin automàtic el pas a emèrit, sense fer intervenir els òrgans de govern a la decisió.
 4. Protegir la càrrega docent dels doctorands.
 5. Crear places que, des de la mateixa convocatòria, siguin definides com a *tenure-tracks* (o sigui, estabilitzables) en contraposició a d'altres caracteritzades com a no estabilitzables.
- **Personal permanent**
 1. Implantar a tot l'Estat una via laboral de TU i CU.
 2. Eliminar el requisit d'avaluació prèvia externa per llei de les places laborals.
- **Sistema d'acreditacions (per TU i CU funcionaris)**
 1. Tornar a un sistema d'habilitacions ("**acreditación nacional**") presencial.
 2. Tornar a un sistema de control extern (habilitació) amb places molt limitades, que faci que el nombre d'habilitats sense plaça sigui baix. Passar d'un sistema de garantia de la qualitat en el qual tots els que assoleixin els criteris de qualitat siguin acreditats a un sistema en què la selecció del personal que entra al sistema universitari el farien comissions alienes a les universitats, les quals, per tant, haurien d'escollir entre els pocs habilitats.
 3. Fer que l'oferta d'habilitacions actuï com a moderadora de les fluctuacions de la demanda de personal de les universitats.
 4. Establir els sexennis com a criteri general per poder estar a les comissions d'habilitació i de selecció.
 5. Contractar els acreditats no comunitaris com a laborals.

- **PDI permanent laboral (TU i CU laborals)**
 1. Convocatòries i places amb salari personalitzat, essent aquest definit per la comissió de selecció, dintre d'una banda determinada a la convocatòria, en funció dels mèrits del candidat proposat.
 2. Prefixar les comissions de selecció a la legislació, amb la possibilitat de membres no universitaris.
 3. Creació de perfils exclusivament investigadors.
 4. Permetre l'avaluació i percepció de quinquennis i sexennis estatals.
 5. Establir un quota de places reservades a personal estranger de prestigi reconegut.

- **ANECA**
 1. Mentre no s'implanti el nou sistema, realitzar una modificació urgent de criteris d'acreditació, incrementant el pes de la recerca, disminuint el de la docència i eliminant la gestió.
 2. Fer una avaluació qualitativa més que quantitativa.

- **Altres recomanacions**
 1. Exigència de 3 anys de mobilitat per a poder contractar doctors propis.
 2. Salaries individualitzats i complements negociats *ad personam*.
 3. Complementos salarials en funció del rendiment de les unitats què es pertany.
 4. Sexennis públics i amb valor creixent (cada sexenni tindria un import superior a l'anterior).
 5. Incentivar fiscalment les càtedres d'empresa.
 6. Fixar els sexennis com a criteri general per a l'accés a càrrecs.
 7. Complementos de gestió no consolidables i eliminació de la valoració de la gestió a les habilitacions-seleccions.
 8. Permetre l'accés a càrrecs acadèmics de personal a temps parcial.
 9. Aplicar el mínim del 51% de personal a personal permanent i no sols a funcionari, obrint la porta a la laboralització de les plantilles.

Vot particular

Els membres que signen el vot particular, els dos únics PDIs de l'àmbit jurídic, fan una llarga defensa de la via funcionarial, basada en principis constitucionals i jurisprudència del Tribunal Constitucional. La seva argumentació és que l'autonomia universitària és un concepte nascut a Alemanya i reconegut a tota Europa, la justificació de la qual és la llibertat de càtedra, és a dir, la salvaguarda de la llibertat acadèmica i científica de docència i de recerca. La condició de funcionaris del PDI seria la garantia d'aquesta llibertat.

Defensen al mateix temps un sistema d'accés com l'actual, amb una primera etapa sense *numerus clausus* i una segona amb proves presencials i orals amb èmfasi en la capacitat docent. Proposen que els canvis es facin sobre el sistema actual analitzant-ne les mancances i fortaleces.

Defensen que el personal laboral quedi centrat en el personal jove o en formació, sense eliminar les garanties de mèrit i qualitat ja establertes (acreditació prèvia i externa).

Afirmen que les contractacions amb condicions *ad personam* serien problemàtiques jurídicament i poc convenients acadèmicament.

2. Avaluació de la qualitat de las universitats: excel·lència i competitivitat

Diagnòstic

L'afirmació central és que **“La calidad de una universidad se mide, sobre todo, por la calidad de la investigación que realiza”**. A més, es considera que aquesta avaluació de la recerca s'ha de centrar en la d'alta qualitat. Tot i que esmenten alguns procediments ja existents per fer-ho (*index-x*, nou sistema britànic d'avaluació de la recerca REF), en descarten l'aplicació a Espanya per massa complexos. En canvi, fan una proposta concreta d'un sistema d'avaluació, relativament senzill i relativament alineat amb aquestes premisses, i que minimitza el rol de l'ANECA (vid. més avall).

A continuació s'esmenten els punts claus del seu diagnòstic:

- La manca d'avaluació externa afavoreix la proliferació d'ensenyaments repetits. Com que la crítica d'aquesta “proliferació” és una de les constants de l'informe, se'n dedueix la necessitat de l'avaluació externa.
- El professorat que no investiga fa pitjor la docència. Valorar la qualitat de la docència incrementaria els excessos que ja hi ha hagut a l'emparedat, suposadament, de Bolonya. Són arguments per centrar l'avaluació en la recerca.
- Una avaluació detallista per comitès externs és inútil, cara i burocràtica.
- Els Campus d'Excel·lència poden complementar la valoració externa; però n'hi hauria d'haver molts menys.
- Aquesta avaluació donaria unes 10 “universitats de recerca” d'excel·lència; unes 25 o 30 “especialitzades” en alguna àrea; i unes quantes “universitats docents”. Això és consistent amb l'objectiu de diferenciar universitats, present a tot l'informe.

Propostes

- **Model d'avaluació**
 1. Ha de ser externa; objectiva; senzilla i barata; amb publicitat; i amb efectes en el finançament de les universitats i, dins d'elles, de les unitats. Observi's que si repercuteix en el finançament, augmentarà les diferències entre universitats.
 2. Cada 4 anys i basant-se en 3 criteris (no es justifica el perquè d'aquests criteris i no d'uns altres):
 - a. Rànquings (Shangai, Times, QS World). No té en compte les crítiques que s'han fet al biaix d'aquests rànquings.
 - b. Sexennis obtinguts / sexennis possibles, excepte per les privades, on no hi ha gaire professorat amb sexennis. Dóna a entendre que aquesta manca de sexennis a les privades és perquè el professorat no s'han sotmès a avaluació, obviant que en la immensa majoria de les universitats privades no es fa recerca. En tal cas, els estaria donant un tracte de favor.
 - c. Finançament extern obtingut: projectes competitius, contractes, patents, parcs tecnològics i “doctorats d'excel·lència”. No s'explica com es concretaria l'avaluació d'aquest indicador.
 3. Ordenació per grups de 5 universitats cadascun. Altre cop l'objectiu de diferenciar universitats.
 4. Resultats públics i amb repercussió en el finançament de i dins de les universitats. Augmentarien les diferències.

- **Altres consideracions**

1. Cal fer un "**Observatorio nacional de empleo de los egresados universitarios**", malgrat que l'empleabilitat no és criteri per a l'avaluació. No justifiquen el perquè. En la línia re-centralitzadora del document.
2. Per fer-ho, cal una agència avaluadora, que podria ser l'ANECA. Obvien altres agències, com l'AQU; i minoren el rol que ara tenen en temes d'avaluació universitària.
3. Cal especialitzar les universitats. En coherència amb l'objectiu de diferenciar universitats.
4. Selecció dels Campus d'Excel·lència Internacional segons aquests criteris.
5. Evitar duplicitats d'ensenyaments, suprimir centres i departaments si escau. No queda clar que això tingui relació directa amb l'avaluació, però és una constant de l'informe.
6. Internacionalització cap a Iberoamèrica. Punt més aviat buit de contingut.

3. El govern de les universitats

Diagnòstic

Els set membres de la Comissió que subscriuen l'Informe fan una proposta que es refereix estrictament al govern de cada universitat (no, per cert, a la *governança*), sense entrar en el govern del sistema universitari (tot i que diuen que està excessivament regulat) ni en les funcions de l'Administració.

La proposta no es basa en un diagnòstic ni en un estudi comparatiu dels sistemes de govern de les universitats, sinó en una **"premissa"** (**"los sistemas actuales [...] han quedado parcialmente superados"**) i pinzellades com ara:

- **"Un Claustro de 300 personas, por citar un solo ejemplo, no es lo más eficaz para formular una auténtica política universitaria –algo que va mucho más allá de la política de dotación de plazas, por ejemplo– ni, tampoco, para controlar adecuadamente su desarrollo."** Tothom sap o comprèn que una política universitària (**"auténtica"** o no) va més enllà de la dotació de places; fora de les universitats no deu ser tan evident, però no és menys cert, que el Claustre, des de la LOU (2001) no té la funció de definir la política universitària, que correspon al Consell de Govern (un òrgan que, com a màxim, pot tenir 56 membres).
- **"La reducida financiación de las universidades es ciertamente un problema para este fin [assolir l'excel·lència internacional], però es preciso reconocer que no es el único problema."**
- **"Son muchos los países de nuestro entorno europeo que han reformado sus sistemas universitarios en los últimos años buscando una mayor eficiencia, como el Reino Unido (1992), Países Bajos (1997), Suiza (2000). Austria (2002), Alemania (2002), Dinamarca (2003), Francia (2006) o, más recientemente, Portugal (2007), Finlandia (2009) o Grecia (2011)."** I, s'hi pot afegir, Espanya (2001 i 2007).

Propostes

- **Consell únic**

Les proposta central que, per tant, expressa l'opinió de les set persones que signen l'Informe, sense raonament i sense cap altre aval, es la substitució de Consell de Govern i el Consell Social per un Consell d'Universitat (CU):

- 21 a 25 membres
- Majoria **"de académicos"** (no necessàriament de la universitat a què correspongui el CU).
- Mandat de 5 anys (diu **"renovable por una sola vez"**, se suposa que el mandat des membres, ja que després es diu que el CU es renova per meitats).
- 50% elegit pel Claustre (que tindria entre 60 i 70 membres, o menys, amb 80% de PDI, 10% de PAS i 10% d'estudiants), amb una **"muy importante mayoría"** de PDI. PDI amb 2 sexennis vius. Almenys 1 estudiant i 1 PAS.
- 25%, per la comunitat autònoma.
- 25% pels dos grups anteriors entre persones internes o externes (**"de elevado prestigio"**).
- Elegeix un president no executiu entre els membres externs.
- Ser-ne membre és **incompatible "con tener o haber tenido un cargo político, empresarial o sindical en organismo público alguno de ámbito nacional, autonómico, provincial, municipal u otros, dentro de los cuatro años anteriores."** Una qüestió clau; això exclouria del CU sindicalistes i polítics amb càrrec públic

actual o recent, però no els membres dels aparats dels partits i tampoc els empresaris, ja que difícilment ningú no pot tenir un càrrec empresarial en un organisme públic.

- No caldrà dedicació exclusiva, sinó disponibilitat suficient.

- **Estructura jeràrquica de nomenaments**

1. El CU nomena i cessa el rector, nomena el gerent (a proposta del rector), capta talent i finançament, aprova i controla el pressupost.
2. El rector designa vicerectors, degans i directors d'escola. Nomena directors de departaments i d'instituts, a proposta dels seus membres. No s'hi argumenta per què es proposa un sistema diferent per als centres docents, d'una banda, i els departaments i instituts, d'una altra.
3. Hi hauria juntes de centre (75 PDI-10 PAS-15 estudiants) i consells de departament, que podrien fer **"propuestas al Rector, Vicerectores y al Consejo de Universidad."**

- **Cultura ex-post**

Es recomana la cultura *ex-post*, contraposada **"a la de someter qualquier iniciativa a un largo proceso de examen previo (ex-ante)"**. Certament, la pràctica de sotmetre *qualsevol* iniciativa a un *llarg* procés d'examen previ no pot beneficiar l'agilitat en la presa de decisions; però, algunes decisions com ara la implantació d'un pla d'estudis o la creació o supressió d'un centre docent requereixen un examen previ, sense el qual els errors, detectats *ex-post*, poden ser difícilment reparables i, en tot cas, caríssims.

L'Informe apunta la possibilitat que les mesures proposades s'apliquin parcialment o voluntàriament o flexiblement dins d'uns terminis.

Vot particular

Óscar Alzaga i Mariola Urrea expressen en la seva *Addenda* dubtes sobre el realisme i factibilitat de les propostes (PDI i govern) del set altres membres, així com també sobre la **"presunta excelencia a que conducirían las soluciones que proponen"** i, sobretot, **"sobre su adecuación a los límites jurídicos que impone nuestro ordenamiento constitucional"**.

Quant al govern, el vot particular es centra en la possible inconstitucionalitat de la proposta de la majoria de la CdE, a partir de la Constitució mateixa i de la jurisprudència sobre l'autonomia universitària establerta en sentències diverses pel Tribunal Constitucional, tal com s'explica a continuació.

En posen de manifest la coincidència, detalls a banda, amb la proposta de la Ponència designada pel secretari d'Universitats Castellà i diuen que les dues **"tienen en común el serio riesgo de que el segundo cupo –que es el nombrado por la consiguiente Comunidad Autónoma– traerá causa y origen de una institución dotada de poder político, que entra en lo posible que busque formar mayoría con los ideológicamente afines del primer cupo para controlar la designación del tercero y, como ya puede ir adivinando el lector, en el gobierno de la correspondiente universidad."**

Declaren que **"Podemos abstenernos de emitir un juicio de gestión sobre si este sistema [...] contribuiría o no a mejorar la calidad de nuestro sistema universitario"** perquè **"la pregunta que difícilmente pueden dejar de hacerse unos profesores de Derecho público es sencilla: ¿Sería inconstitucional una Ley que en la práctica otorgase el gobierno de las universidades públicas a las Comunidades Autónomas?"**. Invoquen una sentència del TC, en la qual aquest

“entendió que se planteaba una invasión de la autonomía universitaria al atribuir al Consejo Social ‘funciones estrictamente académicas’.” I conclouen que la ***“Universidad de Patronato”*** de la Ponència Castellà i la ***“Universidad de Consejo”*** de la Comissió Wert ***“pueden contener elementos que inviten a ser declarados inconstitucionales por considerar el TC, en su caso y día, que pueden conllevar una injerencia de las Comunidades Autónomas en el contenido esencial de la autonomía de las Universidades, cercenando sus potestades de autonormación, autoorganización y autogobierno, afectando indebidamente su espacio de libertad intelectual, sin el cual no es posible la creación, desarrollo, transmisión y crítica de la ciencia, de la técnica y de la cultura.”***

4. Finançament

Introducció

Aquest capítol comença amb una confusa introducció en la qual es combinen:

- Afirmacions documentades (com ara el baix nivell de finançament de la universitat espanyola en comparació amb l'OCDE i la UE, i l'encara més feble sistema de beques).
- Les habituals afirmacions no documentades sobre les "tendències" actuals al món (com ara el suposadament generalitzat augment dels preus de les matrícules arreu; de fet, s'acaba de fer pública la decisió de suprimir la matrícula en els dos únics *lander* alemanys en què es cobrava).
- Una suposada i molt mal argumentada relació entre aquests problemes de finançament i el sistema de govern intern de les universitats. Aquest punt, de fet, és purament ideològic, i finalment no es reflecteix en cap de les propostes d'aquest capítol, que estan totes elles dirigides, com és natural, als poder públics (Ministeri i CCAA).

Línies generals

L'orientació del capítol és bàsicament la següent:

- El sistema de finançament actual està massa basat en la docència i la plantilla existent, i no té prou en compte la I+D (quasi no fan referència a la +i).
- Els Campus d'Excel·lència Internacional (CEI) són una bona eina, si es fan més selectius, per tal de singularitzar i impulsar l'excel·lència i diferenciar les universitats.
- Cal diferenciar (o sigui, privatitzar) les fonts de finançament.
- Hi ha un biaix cap als préstecs en front de les beques (fins i tot per al doctorat).

El text no ho explicita prou, però està tot ell impregnat de la voluntat de diferenciar les universitats des de tots els punts de vista: finançament, preus, etc.

Diagnòstic

El document afirma:

- L'oferta de títols és excessiva.
- Malgrat la dificultat que comporta conèixer el valor de l'activitat universitària per a la societat, és imprescindible disposar d'una anàlisi de costos.
- El sistema de finançament ha de ser:
 1. més incentivador de l'excel·lència,
 2. més relacionat amb els resultats,
 3. més vinculat a la I+D,
 4. més estable.
- Implícitament, el text està a favor de l'augment dels preus de matrícula i, explícitament, que cada universitat els fixi.
- El text s'inclina a favor dels crèdits en lloc de les beques.
- Les universitats han d'augmentar l'obtenció de recursos privats:
 1. formació continuada ("***lifelong learning***")
 2. formació específica a les empreses ("***in house***")
 3. mecenatge ("***business angels***")
 4. parcs tecnològics ("***spin-offs***")

Propostes

En general, són força coherents amb les línies generals i el (suposat) diagnòstic:

- **Dimensió del sistema universitari**
 1. El Ministeri ha de fer una anàlisi prospectiva de les necessitats.
 2. El Ministeri ha de fer servir els CEI per fomentar els títols que li interessin. Això diferenciaria les universitats.
 3. Les CCAA han de finançar les universitats en funció de l'adequació dels seus títols a l'equilibri oferta/demanda. Això castigaria les universitats per decisions que, en realitat, corresponen a les CCAA.

- **Coneixement del cost i del valor dels serveis universitaris**
 1. El Ministeri ha d'establir un sistema de criteris i indicadors per a l'avaluació comparativa.
 2. Les CCAA han d'impulsar la implantació d'un sistema de comptabilitat analítica.
 3. Cal disposar d'una valoració dels serveis, amb repercussió sobre el seu finançament. Això pot voler dir que els serveis s'han de pagar en proporció al seu cost. El text no ho diu obertament, però ho insinua.

- **Finançament públic**
 1. Que el Ministeri recuperi les competències sobre recerca. No justifiquen el perquè.
 2. Augmentar el finançament (no necessàriament públic) del 2% al 3% del PIB, d'acord amb l'objectiu fixat per la UE. Sorprenentment, prèviament han dit que la despesa per estudiant és més alta a España que a la UE (dada que no quadra amb les que coneixem).
 3. Reduir la vinculació del finançament (públic) als inputs i augmentar la vinculació als outputs fins al 20-25%. El text no és prou explícit, però sembla deduir-se que $outputs = I+D+i$.
 4. Potenciar els contractes programa amb les CCAA. Coherent amb el punt anterior.
 5. Establir plans de finançament plurianuals.
 6. Dur a terme avaluacions periòdiques externes amb conseqüències en el finançament. Coherent amb els punts 3 i 4.
 7. Vincular el finançament de la docència a l'ocupació laboral dels titulats. Això pot ser especialment problemàtic per a certs àmbits de coneixement.
 8. Impulsar programes de recerca competitius entre universitats. Que potser no existeixen? O és que els actuals són entre grups de recerca i aquests serien entre universitats? Què és un programa de recerca d'universitat?
 9. Establir normes de permanència dels estudiants. Que potser no existeixen ja?

- **Diversificació dels ingressos**
 1. Nova "*ley de mecenazgo*".
 2. Més inversió pública en beques i ajuts, que s'atorgarien i quantificarien per motius econòmics i es renovarien per motius de rendiment acadèmic. On hi diu beques i ajuts, cal entendre préstecs.
 3. Estructura de beques i ajuts més estable en el temps i més coordinada entre Ministeri, CCAA i universitats.
 4. Potenciar les beques de mobilitat en nombre i en dotació. Relacionat amb la diversificació d'universitats.

5. Contractes de treball a temps parcial per simultaniejar estudis. No s'entén qui és que hauria de contractar els estudiants.
6. Préstecs privats per a grau, postgrau i doctorat. Ara queda clar el punt 2.
7. Finançament per a beques i contractes als programes de doctorat d'excel·lència.
8. Finançament especialment generós a programes especials de doctorat tipus CEI. Una altra versió del punt 7.
9. Increment dels *overheads*.
10. Simplificar la regulació de la signatura d'acords de les universitats amb el sector privat. És possible simplificar-ho encara més?
11. Que la implantació de nous estudis tingui en compte la possibilitat de captar recursos. Condicionaria la implantació d'estudis al seu finançament privat.
12. Més representants d'empreses en els òrgans de govern. Vegeu el Capítol 3 i el vot particular sobre aquest punt en concret.

5. Estudis i titulacions universitàries

Diagnòstic

Els punts clau són l'afirmació que hi ha massa oferta d'ensenyaments i de places; que cal tancar titulacions duplicades i centres; i que Bolonya ha estat un nyap en adoptar l'estructura 4+1 en comptes de 3+2, però ara *no toca* canviar-ho. A més, insisteixen molt en el cas dels ensenyaments tecnològics, on proposen (insistentment) una nova estructura (vid. més avall). Dedicuen un apartat al doctorat i acaben amb algunes consideracions sobre batxillerat i formació professional.

- 7584 són massa títols (2541 graus, 3292 màsters, 1751 doctorats)
- Hi ha excedent d'oferta: 30% a humanitats, 25% a ciències, 21% a tecnologia; 13% en el total (2008-09, *Universidad en Cifras 2010*). Són dades antigues, barrejades amb afirmacions dubtoses ("**sólo hay 12 grados interuniversitarios**"). No es comparen amb el context europeu.
- Escassa mobilitat estudiantil, deguda a manca de tradició i beques poc dotades.
- Hi ha pocs estudiants estrangers. ERASMUS venen "**atraídos por razones no específicamente relacionadas con los estudios**". Això seria perquè les universitats de l'estat no surten als *rankings*, perquè hi ha les PAAU i pels problemes a l'hora d'obtenir visats. L'anàlisi és incomplet i, en la referència a les PAAU, dubtós.
- EEES
 1. Va ser un error triar l'estructura 4+1 en comptes de 3+2 perquè perjudica la mobilitat amb altres països de la UE.
 2. Però ara no és recomanable tornar al 3+2, per l'esgotament de les universitats.
 3. Enginyers superiors i tècnics tenen problemes per exercir a la UE perquè no figuren al MECES⁽¹⁾.
 4. Cal fer balanç de com s'ha adoptat l'EEES. Aspectes a valorar: impacte en les professions regulades, empleabilitat, augment de la burocràcia.

Propostes

- EEES
 1. Canvis en la normativa:
 - a. Clarificar per a què valen grau i màster, sobretot en professions regulades.
 - b. Explicar l'EEES espanyol a Europa.
 - c. Salvaguardar acreditacions obtingudes per títols pre-EEES.⁽²⁾
 2. Fer "màsters integrats", particularment en enginyeries: grau en enginyeria "x" (180 ECTS, *B.Sc.*) + màster en enginyeria "x" (120 ECTS) = màster habilitant (*M.Sc.*). També a dret,... Es tracta de recuperar les enginyeries "superiors", però no es justifica perquè passar-les a 6 anys. Sembla que hi hauria dos Treballs de Fi de titulació. No es diu res de preus (ara diferents a grau i màster).
 3. Poder fer ("amb prudència") graus de 3 anys quan la matèria no justifiqui els 4 (Podologia, Magisteri, Enginyeries Tècniques,...). Vet aquí un altre element de diversificació.

⁽¹⁾ *Marco Español de Calificaciones del Espacio Europeo de Educación Superior.*

⁽²⁾ Suggereixen que un enginyer superior 4+1 podria perdre l'acreditació ABET. No aclareixen qui la tenia i ignoren o menystenen que acreditacions d'ANECA (i AQU) comporten la d'ENQA.

- **Oferta d'ensenyaments**
 1. Mantenir el Registre de títols, perquè un catàleg és massa rígid i afavoreix la multiplicitat d'oferta. No s'argumenta la relació entre el catàleg i la multiplicitat d'oferta.
 2. Simplificar el programa VERIFICA que comporta **“un alto grado de controles de calidad extenuantes que oprimen, cuando no aplastan, a la universidad española”**. En particular, critiquen la dèria amb les competències.
 3. Reduir, reorganitzar o, si escau, fraccionar el sistema universitari públic. És coherent amb resta de document, però aquí no s'argumenta. Tampoc es justifica perquè cal excloure les universitats privades d'aquesta reestructuració.
 4. El mateix dins de cada universitat.
 5. Establir entrada mínima per poder oferir un ensenyament:
 - a. Amb flexibilitat segons àmbit i nivell.
 - b. **“A escala nacional”** amb un petit marge per a les autonomies. Això implicaria més necessitat de mobilitat i perjudicaria qui té menys recursos econòmics.
 - c. La qualitat del centre hauria d'influir a l'hora de decidir si mantenir o no un ensenyament.
 - d. Proposa aliances entre universitats com a alternativa a tancaments. Obvia que les titulacions inter-universitàries, ara com ara, són molt difícils de gestionar.
 - e. Suggereix “sensibilitat” amb les humanitats.
 6. Considerar els Campus d'Excel·lència com a marc per a ensenyaments compartits.
 7. Afavorir la interdisciplinarietat, amb dobles titulacions i especialitats dins dels graus. No s'acaba de veure quina relació tenen les especialitats amb la interdisciplinarietat.
 8. Lligar oferta i empleabilitat (s'insinua que no s'han de finançar estudis amb poca empleabilitat):
 - a. Publicar dades (per universitat). En línia amb l'objectiu de diferenciar universitats.
 - b. Crear Oficines d'Inserció Laboral a cada universitat. Proposta no argumentada.
 - c. Crear un **“Observatorio Nacional de Empleo”**. Proposta centralista i no argumentada.
 9. Introduir mòduls d'humanitats a tots els estudis, sobretot als màsters. Proposta no argumentada.
- **Ensenyaments i agents externs**
 1. Potenciar títols propis per a la formació contínua, sobretot en xarxa.
 2. Més paper d'empreses en la formació:
 - a. Escoltar les necessitats formatives que requereixen els futurs empleadors. Insisteixen en reduir el paper formatiu de la universitat a una preparació per a la vida professional, amb la qual cosa es posa al servei de l'empresa, no de la societat.
 - b. Incloure gent d'empresa en la redacció dels plans d'estudis.
 - c. Augmentar les pràctiques externes. Cap referència a què això ja existeix i cap anàlisi dels resultats que ha donat.
 - d. Incentivar el professorat associat. Ídem que al punt anterior.
 - e. Fomentar la creació de càtedres d'empresa. Esmentat en d'altres apartats.
 - f. Incentivar la creació de parcs científics i tecnològics. Vid. notes a c. i d.
 3. Els títols han de tenir efectes professionals sense proves externes addicionals. Sembla una referència velada als col·legis professionals.

- **Estudiantat estranger**
 1. Augmentar la docència en anglès.
 2. Facilitar la concessió de visats.
 3. Eximir-los de les PAAU.
 4. Fer-los pagar el “cost real”. En cap cas es justifiquen quins avantatges, més enllà dels recaptatoris, tindria augmentar el nombre d’estudiants estrangers.

- **Cursos a la xarxa**
 1. Copiar MIT OpenCourseWare en les universitats excel·lents. No s’argumenta; es dona a entendre que els laboratoris també poden ser virtuals.

- **Doctorat**
 1. Enfocar-lo a I+D; convertir-lo en part substancial en l’avaluació de la universitat; augmentar-hi el nombre d’estudiants estrangers. Coherent amb l’elitisme de tot el document.
 2. Reduir el nombre de programes, promoure “doctorats d’excel·lència” i la participació de centres de recerca externs. Obre una altra porta als interessos d’empresa.
 3. Promoure “doctorats d’empresa”. Ídem que 2.
 4. Incentivar escoles de doctorat, sobretot les d’excel·lència. Fer que agrupin diverses universitats o siguin d’àmbit estatal. En la línia centralista i de diferenciar universitats.
 5. Dotar beques específiques de màster.
 6. Fer part dels ensenyaments en anglès. No es diu quina part. Sembla ignorar que al doctorat ja no hi ha docència específica.
 7. Adoptar criteris d’excel·lència en l’admissió. Sembla contradictori amb què cal augmentar la captació d’estudiants.
 8. Disminuir la burocràcia, tant la que derivada de decrets com la pròpia de les universitats.

- **Batxillerat i Formació Professional**
 1. Endurir el nivell d’exigència del batxillerat . Més “cultura de l’esforç” i més anglès. Anàlisi pobra: no es considera si el problema ve ja d’etapes educatives anteriors.
 2. Disminuir el nombre d’estudiants de batxillerat i augmentar els de formació professional, perquè consideren que qui ara fracassa a la universitat hauria d’haver anat a CFGS (no hi ha anàlisi del fracàs - abandonament). Per tant cal:
 - a. Millorar la propaganda de la formació professional.
 - b. Promoure l’accés a universitat des de CFGS. Semblen ignorar que no ha funcionat bé en molts casos (enginyeries). Parlen de quotes de places per a l’accés des de CFGS, quan ja no n’hi ha.
 3. Augmentar el nivell en la formació i selecció del professorat de secundària; i el seu reconeixement social.